

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K
Danmark

fm@stukuvvm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
MOBIL 91325620
CDE@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 17/02566-2

19. DECEMBER 2017

HØRING OVER UDKAST TIL REVIDEREDE BEKENDTGØRELSER OM FÆLLES MÅL FOR FOLKESKOLENS FAG OG EMNER SAMT FÆLLES MÅL FOR BØRNEHAVEKLASSEN

Undervisningsministeriet har ved e-mail af 24. november 2017 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til to bekendtgørelser:

- Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål)
- Bekendtgørelse om formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter i børnehaveklassen (Fælles Mål)

Instituttet har bemærkninger til bekendtgørelsen om fælles mål for folkeskolens fag og emner.

Instituttet støtter den generelt øgede frihed for lærerne til lokalt at tilrettelægge det faglige indhold og den pædagogiske tilgang i deres undervisning ud fra de overordnede kompetencemål.

De foreslåede ændringer indebærer imidlertid, at de bindende færdigheds- og vidensmål, som i den gældende bekendtgørelse supplerer kompetencemålene, udgår. I stedet refereres kun i overskriftsform for, hvilke områder der skal indgå i undervisningen for at nå kompetencemålene.

Sammenfattende finder instituttet, at dette medfører en høj risiko for, at undervisningen får et svagere fokus på at sikre børns kendskab til menneskerettigheder, herunder børns rettigheder.

- Instituttet anbefaler, at bekendtgørelsesteksten præciseres, således at undervisning i menneskerettigheder, herunder børns rettigheder, inddrages under relevante fag og emner i beskrivelsen af disses

formål i bekendtgørelsens kapitel 2, herunder i samfundsfag, historie og sundheds- og seksualundervisning- og familiekundskab.

- Instituttet anbefaler endvidere, at Undervisningsministeriet sikrer, at ministeriets læringsportal online (EMU'en) har undervisningsmaterialer, der behandler og udfolder menneskerettigheder og børns rettigheder inden for færdigheds- og vidensområderne i særligt samfundsfag, historie og sundheds- og seksualundervisning- og familiekundskab.

I det følgende redegøres nærmere for instituttets bemærkninger.

MENNESKERETTIGHEDER BØR BESKRIVES I RELEVANTE FAGS FORMÅL

Det fremgår af FN's Børnekonvention, at "uddannelse af barnet skal have til hensigt at udvikle respekt for menneskerettighederne, og de grundlæggende frihedsrettigheder og for de principper, der er nedfældet i De Forenede Nationers Pagt" (artikel 29 stk. 1b).

FN's børnekomité har i september 2017, i sine sammenfattende bemærkninger til Danmarks femte periodiske rapport, anført følgende (uofficiel oversættelse):

"37. Komitéen har noteret sig, at menneskerettighedsundervisningen i folkeskolen er blevet styrket i forbindelse med skolereformen fra 2014, men henleder deltagerstatens opmærksomhed på verdensprogrammet for undervisning i menneskerettigheder og anbefaler, at deltagerstaten intensiverer indsatsen for at fremme menneskerettighedsundervisningen på alle uddannelsesniveauer på tværs af alle typer af skoler og desuden fremmer undervisningen af lærere på dette område, samt undlader at vedtage de foreslåede ændringer til de Fælles Mål, hvilket ville gøre undervisning i menneskerettigheder til et vejledende læringsmål i stedet for et obligatorisk læringsmål. Komitéen anbefaler desuden, at deltagerstaten indfører obligatoriske elementer med fokus på konventionen i undervisningsplaner på alle niveauer i uddannelsessystemet." (punkt 37).

Folkeskolelovens formålsparagraf fremhæver, at folkeskolen skal "forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati" (folkeskolelovens § 1, stk. 3).

Formålsparagraffen understreger dermed, at undervisning i folkeskolen skal have fokus på at lære børn om deres rettigheder, ligesom eleverne skal opnå kompetencerne til at bruge disse.

Udkastet til bekendtgørelsen for fælles mål for folkeskolens fag og emner indeholder i sine bestemmelser om fagenes formål udelukkende

et fokus på rettigheder i det obligatoriske, men timeløse emne sundheds-seksualundervisning og familiekundskab. § 22, stk. 2, understreger således, at eleverne i emnet skal ”opnå erkendelse af egne grænser og rettigheder samt forståelse for andres”.

Instituttet har forstået udkastet til den reviderede bekendtgørelse om Fælles Mål for folkeskolens fag og emner således, at færdigheds- og vidensmål udgår som en del af de bindende rammer for undervisningen i folkeskolen. Der vil fortsat være nogle kompetencemål for hvert fag, men som instituttet har forstået udkastet, vil der ikke være en bindende, detaljeret beskrivelse af underliggende færdigheds- og vidensmål for hvert fag som hidtil. De færdigheds- og vidensområder, som skal indgå i tilrettelæggelsen af undervisningen for at nå kompetencemålene, vil være beskrevet med overskrifter, men uden angivelse af egentlige færdigheds- og vidensmål. Færdigheds- og vidensområderne vil, så vidt instituttet har forstået, i stedet blive præsenteret for skolepersonale på for eksempel ministeriets læringsportal (EMU'en).

I de bindende kompetencemål vil ”rettigheder” udelukkende være nævnt i forhold til det obligatoriske, men timeløse, emne ’sundheds-seksualundervisning og familiekundskab’ (udkastets bilag 21). Herudover vil Verdenserklæringen om Menneskerettigheder fortsat være en del af kanonlisten for historie (udkastets bilag 4a).

Det fremgår af udkastet, at færdigheds- og vidensområderne ”omfatter de afgørende elementer af fagligt indhold inden for hvert kompetenceområde, ud fra hvilke undervisningen i de enkelte fag og emner skal tilrettelægges”. Rettigheder er nævnt i forhold til færdigheds- og vidensområdet ”Det politiske system, retsstat og rettigheder”, der underbygger kompetencemålet for ”politik” i faget samfundsfag efter 9. klasses trin (udkastets bilag 5).

Instituttet finder det positivt, at bekendtgørelsen fremhæver, at færdigheds- og vidensområderne skal danne grundlag for tilrettelæggelsen af undervisning i fag og emner under kompetencemålene.

Instituttet hæfter sig imidlertid ved, at begreber som ”menneskerettigheder” og ”børns rettigheder” ikke fremover være en del af de bindende rammer for undervisningen i folkeskolens fag, hvis begreberne hverken indgår i beskrivelserne af fagenes formål eller af de hidtil uddybende, detaljerede beskrivelser af underliggende færdigheds- og vidensmål i den hidtidigt gældende bekendtgørelses bilag.

Undersøgelser har vist, at både børn og lærere i udbredt grad mangler viden om menneskerettigheder og børns rettigheder. En børnekendskabsundersøgelse fra 2017, foretaget af Gallup for Unicef

Danmark og Institut for Menneskerettigheder viste, at kun 23 procent af de adspurgte elever angiver, at de ved meget eller noget om børns rettigheder.¹ En anden undersøgelse fra 2013 viser, at der blandt andet er behov for tydelige kompetencemål for undervisning i menneskerettigheder i folkeskolen. Undersøgelsen omhandler både pensum og praksis og tegner et billede af, at lærerne mangler rammer og redskaber til at skabe kvalitet i undervisningen, når det gælder undervisning i menneskerettigheder.²

Instituttet finder på den baggrund og i lyset af FN's børnekomité's anbefaling, at et fokus på menneskerettigheder, herunder børns rettigheder, som minimum skal indarbejdes i formålsbestemmelserne for de relevante fag.

I faget samfundsfag står, at "eleverne skal forholde sig til demokratiske grundværdier og spilleregler med henblik på deres egen deltagelse i samfundet" (§ 6 stk. 3, i udkastet). Tilsvarende er om faget historie anført, at "Elevernes historiske bevidsthed og identitet skal styrkes med henblik på, at de forstår, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte. Derved opnår eleverne forudsætninger for at leve i et demokratisk samfund." (§ 5, stk. 3, i udkastet).

I både samfundsfag og historie kunne folkeskolelovens fokus på deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter indarbejdes og på denne måde styrke fokus på menneskerettighedsundervisning i overensstemmelse med FN's Børnekonvention.

- Instituttet anbefaler, at bekendtgørelsesteksten præciseres, således at undervisning i menneskerettigheder, herunder børns rettigheder, inddrages under relevante fag og emner i beskrivelsen af disses formål i bekendtgørelsens kapitel 2, herunder i samfundsfag, historie og sundheds- og seksualundervisning- og familiekundskab.

UNDERVISNINGSMATERIALER OM MENNESKERETTIGHEDER

Instituttet finder, at undervisning i menneskerettigheder fortsat utvivlsomt bør være en del af folkeskolens undervisning i relevante fag, for at eleverne forberedes til "deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre" i overensstemmelse med folkeskoleloven. Derfor er det centralt, at der findes relevante og tidssvarende undervisningsmaterialer om menneskerettigheder.

¹ Institut for Menneskerettigheder, 2017: *'Gallupundersøgelse: Færre danske børn kender deres rettigheder'*; Se undersøgelsen her: <https://menneskeret.dk/nyheder/analyse-danske-boern-mangler-viden-egne-rettigheder>

² Cecilia Decara & Lene Timm, Institut for Menneskerettigheder, 2013: *'Menneskerettigheder på skoleskemaet'*; Se undersøgelsen her: <https://menneskeret.dk/udgivelser/menneskerettigheder-paa-skoleskemaet>

- Instituttet anbefaler, at Undervisningsministeriet sikrer, at ministeriets læringsportal online (EMU'en) har undervisningsmaterialer, der behandler og udfolder menneskerettigheder og børns rettigheder inden for færdigheds- og vidensområderne i særligt samfundsfag, historie og sundheds- og seksualundervisning- og familiekundskab.

Der henvises til styrelsens sagsnr. 17/14938.

Med venlig hilsen

Cecilia Decara

CHEFKONSULENT